

Høringsfristen er afsluttet nu, det vil sige, at vi her taler om et forslag, som får en almen og nødvendig behandlingstid. Forslaget kan træde i kraft den 1. august efter aftale med regeringen.

Til det, som den socialdemokratiske ordfører siger har været et problem, nemlig at det nu skal hastes igennem, må jeg bare igen sige, som jeg har sagt tidligere i dag, at det jo har været et problem i mange, mange år, også under socialdemokratisk styre. Nu handler det om, at vi venter 5 måneder, og så træder den her forbedring i kraft. Det vil jeg ønske samtlige lejere tillykke med.

(Kort bemærkning).

Bjarne Laustsen (S):

Hvis nu Dansk Folkeparti var lidt konstruktivt, gik man jo ind for det lovforslag her, for efter hvad de selv siger – og det kan man jo være i tvivl om – vil de gerne give lejerne ude på landet de samme vilkår, som man har inde i byerne.

Det kunne man få til at træde i kraft den 1. marts, hvorefter man kunne få begge dele, hvis man ønskede at lave en aftale med regeringen om landbrugsloven vedrørende flere dyreenheder, som ikke har en pind med det her at gøre.

Man kunne signalere det, man havde lovet vælgerne, det, man havde lovet borgerne. Hvis man så ønskede, at der skulle være flere dyreenheder, kunne man jo gøre det i efterfølgende lovgivning. Sådan kunne det jo sagtens lade sig gøre. Jeg forstår ikke Dansk Folkepartis synspunkt.

Kl. 14.30

(Kort bemærkning).

Christian H. Hansen (DF):

For hr. Bjarne Laustsen handler det ikke så meget om, hvornår forslaget træder i kraft; det handler om, hvornår hr. Bjarne Laustsen kan få sit eget forslag gennemført. Han tænker ikke så meget på lejerne, han tænker mere på den ære, der ligger i at komme først og den slags, som vi faktisk slet ikke kan bruge til noget. Men jeg konstaterer med glæde, at lejernes situation vil blive forbedret pr. 1. august i år, og det er vi rigtig godt tilfredse med i Dansk Folkeparti.

Hermed sluttede forhandlingen.

Afstemning

Der foretoges først afstemning vedrørende lovforslag nr. L 84:

Forslag til lov om ændring af lov om landbrugs-ejendomme. (Ophævelse af særlig adgang til opsigelse af lejere af landbrugsejendommens beboelsesbygninger).

Ændringsforslaget vedtoges uden afstemning.

Lovforslaget overgik derefter til tredje behandling.

Formanden:

Jeg foreslår, at lovforslaget går direkte til tredje behandling uden fornyet udvalgsbehandling. Hvis ingen gør indsigelse, betragter jeg det som vedtaget. (*Ophold*). Det er vedtaget.

Der foretoges dernæst afstemning vedrørende lovforslag nr. L 92:

Forslag til lov om ændring af lov om landbrugs-ejendomme. (Ligestilling af lejere i landbrugsejendommens beboelsesbygninger med andre lejere).

Ændringsforslaget vedtoges uden afstemning.

Lovforslaget overgik derefter til tredje behandling.

Formanden:

Jeg foreslår, at lovforslaget går direkte til tredje behandling uden fornyet udvalgsbehandling. Hvis ingen gør indsigelse, betragter jeg det som vedtaget. (*Ophold*). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

8) Første behandling af lovforslag nr. L 1: Forslag til lov om ændring af tronfølge-loven. (Ligestilling mellem kønnene i arvefølgen – fremsat i henhold til proceduren i grundlovens § 88).

Af statsministeren (Anders Fogh Rasmussen). (Fremsat 4/10 2005).

Lovforslaget sættes til forhandling.

Formanden:

Efter aftale er der 10 minutters taletid for ordførerne.

Forhandling

Birthe Rønn Hornbech (V):

Med dagens førstebehandling af lovforslaget om ændring af tronfølgeloven tager vi i det danske Folketing omsider det første skridt på vejen til en ubetinget ligestilling af begge køn til den danske trone, så det altid bliver den førstefødte, der bliver regerende konge eller dronning.

Der er tale om en meget omhyggelig lovgivningsproces, der på et tidspunkt skal munde ud i en folkeafstemning. Vi mener, tronfølgeloven har grundlovsrang, og derfor skal grundlovens egne bestemmelser om ændringer følges. Når den nye tronfølgelov er vedtaget, skal den derfor, uden at der må rettes et komma, vedtages af det Folketing, der er resultatet af det næste valg, og først derefter kan forslaget komme til folkeafstemning og senere stadfæstes af dronningen.

At der i 2006 lægges op til fuldstændig køns- ligestilling til den danske trone, er kun naturligt. Allerede i 1953 ønskede den nuværende statsministers partifælle statsminister Erik Eriksen og i øvrigt også Venstres justitsminister Helga Pedersen, at der blev indført ubetinget ligestilling til den danske trone. Det var der imidlertid ikke enighed om i VK-regeringen, og Danmark var derfor allerede bagefter, da vi i 1953 vedtog den nuværende grundlov, der som bekendt alene giver betinget ligestilling, altså at en yngre dreng går forud for en ældre pige. Både Holland og England regeredes dengang som i dag af dronninger.

Man kan anføre, at ændringen slet ikke er nødvendig nu, fordi prins Christian allerede er den ældstfødte i kronprinsefamilien. Deroverfor kan anføres, at det netop er nyttigt at få ændret tronfølgeloven på et tidspunkt, hvor vi ikke som i 1953 er presset af udefra kommende omstændigheder, som tilfældet var i 1940'erne, hvor der overhovedet ikke var kvindelig arveret, men hvor der efterhånden opstod et udbredt ønske om, at arveretten gik videre til en bestemt person, nemlig daværende prinsesse Margrethe.

Vi er meget enige i den fremgangsmåde, som statsministeren har valgt, altså at ændringen af tronfølgeloven vedtages for sig og under respekt for den foreskrevne ændringsprocedure for grundloven, for denne fremgangsmåde rummer efter vores opfattelse flere fordele. Ved at gennemføre tronfølgeloven for sig selv, om jeg så må sige, er der ro og fred til at gennemarbejde lovforslaget, uden at vi skal tænke på nogen som helst form for tilbagevirkende kraft. Der er

ikke nogen, der som i 1953 mister en allerede erhvervet ret.

Som fremgangsmåden nu er foreslået, finder vi – ud over at der selvfølgelig skal være ligestilling til tronen – at det er lykkeligt, at vi bliver fri for, at tronfølgespørgsmålet skal bruges til at bringe den ene eller den anden grundlov i havn, som det netop var tilfældet i 1953. Med en vedtagelse af tronfølgeloven for sig kan vi i ro og mag arbejde med den grundlovsændring, der jo skal komme før eller siden, og også af hensyn til de grundlovsændringer, der kommer på et senere tidspunkt, er det såre nyttigt, at disse ændringer kan gennemarbejdes uden det pres, der kunne ligge i tronfølgespørgsmålet, netop som vi også så det ved forberedelsen af grundloven af 1953. Fordelen ved at gennemføre ændringen af tronfølgeloven for sig selv har altså to sider.

Kl. 14.35

Vi mister tronfølgespørgsmålet som lokomotiv for kommende grundlovsændringer, men det er også kun rimeligt, for kommende grundlovsændringer skal jo kunne stå alene ved en folkeafstemning. Ellers bør der slet ikke vedtages grundlovsændringer.

Om det indholdsmæssige i tronfølgefor- slaget skal det fremhæves, at det nu er første gang i danmarkshistorien, forfatningen overhovedet åbner adgang for, at en prinsesse kan fødes til tronen, sådan som det har været drengenes privilegium i århundreder. Reglerne om den manglende adgang til tronen for kvinder har naturligvis ikke forhindret, at dronninger har grebet regeringsmagten, enten fordi kongen var et pjok eller som formynderer for umyndige tronarvinger. Dronning Margrete I er kun et eksempel af mange. Margrete Sambiria, også kaldet Margrete Sprænghest, blev enke i 1259 efter Christoffer I, hun fortsatte som formynderdronning for Erik V Klipping og fortsatte det krigeriske opgør med Abelslægten og biskop Jakob Erlandsen. Da sønnen kom på tronen, sad hun godt nok på sit livgeding i Nykøbing Falster, men det forhindrede hende ikke i at styre Estland derfra.

Danmarkshistorien er fyldt med viljestærke dronninger. Også Christian IV's mor, Sophie, blev tidligt enke, men også hun trådte hurtigt i karakter. Det var hurtigt slut med ydmygheden, og hun blandede sig i alkens sager, ligeledes fra slottet i Nykøbing Falster. Den nye tid har tydeligvis været forskånet for tidlig enkestand i kongehuset, og der vil mindst gå et par generationer, før der i praksis bliver brug for en ny tronfølgelov.

Da det nu har vist sig, at ændringen af tronfølgeloven kan gennemføres som et selvstændigt ændringslovsforslag, finder vi i Venstre, at det er at udvise rettidig omhu at gennemføre forslaget her i Folketinget som det første led i den såkaldte § 88-procedure.

Venstre kan støtte lovforslaget.

(Kort bemærkning).

Svend Auken (S):

Jeg tror, hele Folketinget står bag ordføreren i udsagnet om, at der er udvist rettidig omhu. Der er tale om et forslag, der formentlig først får effekt om 40-50 år, så det kan rolig siges, at man har valgt at tænke langsigtet.

Der er mange spørgsmål, vi kan komme tilbage til, men jeg vil bare stille ordføreren ét spørgsmål. Hun har altid, og med rette synes jeg, været optaget af lovkvalitet, og hvis forslaget her bliver vedtaget efter den meget langvarige procedure, vil der fortsat stå i grundlovens § 2, at kongemagten nedarves til mænd og kvinder efter de i tronfølgeloven af 27. marts 1953 fastsatte regler. Det vil der stadig stå, og det vil altså sige, at når folk læser grundloven, vil de mene, at det stadig er tronfølgeloven af 1953, der er gældende. Men det er ikke tilfældet, og det vil sige, at indholdet af grundloven er misvisende.

Når vi nu har 40 år at gøre godt i, hvorfor søger vi så ikke i det mindste for, at grundlovens tekst er retvisende? Jeg tror, man skal have fru Birthe Rønn Hornbechs juridiske uddannelse for at kunne se rimeligheden i det, for det er ikke almindelige dødelige beskåret at se fornuften i det.

(Kort bemærkning).

Birthe Rønn Hornbech (V):

Jeg kan jo ikke afvise, at der bliver foretaget ændringer inden 40 år, men det bliver næppe af hr. Svend Auken og mig.

Hr. Svend Auken har fuldstændig ret i, at ordlyden af henvisningen til tronfølgeloven bliver forældet, men det er altså sådan, vi har valgt at lovgive herhjemme, og den tidligere regering, som hr. Svend Auken var medlem af, huskede såmænd heller ikke altid at få ændret den slags ting. Men der kræves jo en længere procedure, når det drejer sig om grundloven, og ligesom kongen betyder dronningen i dag, og dronningen betyder prins Henrik, kommer der altså til at stå en henvisning til en tronfølgelov, der er lavet om. Det er der ikke så frygtelig meget nyt i,

og det er klart, at det bliver taget med ved en ændring af grundloven.

(Kort bemærkning).

Svend Auken (S):

Jeg har lavet masser af fejl i mit liv, jeg kan nogle gange ligge vågen om natten og tænke på alle de fejl, jeg har begået, og for et øjeblik siden ville jeg bare bede statsministeren vedgå, at han måske ikke havde håndteret en anden sag helt rigtigt.

Kl. 14.40

Men jeg synes, det er lidt utilgiveligt, hvis man på forhånd ved, at man kan rette en fejl, og så alligevel ikke retter den, og derfor spørger jeg igen: Kunne vi ikke skrive en tidssvarende § 2 og så måske lade en større revision afvente en anden diskussion? Kunne vi ikke skrive en tidssvarende § 2, så vi får løst spørgsmålet og også får rettet op på den helt misvisende formulering, at styreformen er indskrænket-monarkisk, og i stedet skriver, at Danmark er en uafhængig stat, der bygger på folkestyre og på retsstatens principper? Så ville vi få en samlet løsning, som hele Folketinget kunne samles om.

(Kort bemærkning).

Birthe Rønn Hornbech (V):

Jeg har hørt eller læst, at hr. Svend Auken er med på forslaget, og i øvrigt skal jeg bare sige, at Venstre har ingen problemer med at gennemføre det, som det ligger her.

(Kort bemærkning).

Ole Sohn (SF):

Det er muligt, at Venstre ikke har nogen problemer med at gennemføre forslaget, og det må man da heller ikke formode, når en Venstrestatsminister fremsætter et lovforslag. Men derfor kan Folketinget vel godt forvente at få et svar fra ordføreren, når det viser sig, at det ikke haster med at få ændret tronfølgeloven, i og med at det ikke bliver aktuelt i de kommende mange, mange år.

Hvad er egentlig grunden til, at man ikke vil tage fat på nogle af de andre uhensigtsmæssigheder, der er i grundloven? Med hensyn til at udvise rettidig omhu skal vi jo helt tilbage til 1800-tallet, hvor Venstre var et af de partier, som advokerede for, at grundloven skulle ændres, så monarken ikke længere sad i statsrådet, og man kan vel godt spørge, om tiden ikke er ved at være inde til, at Venstre får effektueret det krav, man rejste i 1800-tallet.

Spørgsmålet er: Hvorfor ikke genskrive hele grundloven, så den bliver et forståeligt værktøj for nutidens ungdom, når vi nu har 40 år til det? Hvad er egentlig grunden til, at man lukker øjnene og kun vil gøre dette lille, isolerede kunstgreb og lade en forældet grundlov stå tilbage?

(Kort bemærkning).

Birthe Rønn Hornbech (V):

Som man kan se på tavlen bag mig, diskuterer vi i øjeblikket tronfølgeloven, og jeg svarer på spørgsmål om tronfølgeloven. Men om et øjeblik er det igen mig, der er ordfører på forslaget om grundloven, og så tager vi den diskussion.

(Kort bemærkning).

Ole Sohn (SF):

Hvis man kan følge ordførerens argumentation for tronfølgeloven, hvor ordføreren hele tiden refererede til bestemmelserne for ændring af grundloven, er det vel meget naturligt, at man også forholder sig til hele det lovkompleks, som tronfølgeloven er en del af, og derfor kan man godt forvente, at ordføreren forholder sig til, at man spørger til en isoleret del, som netop vedrører tronfølgeloven.

Der er jo ikke nogen som helst her i Folketinget, der overhovedet ville diskutere det i 2 minutter, for der er da ingen uenighed om det; det kan jeg i hvert fald ikke forestille mig. Men det kan der måske være om grundloven, som er det helt væsentlige element, og nu skal tronfølgeren vokse op i et land med en grundlov, som vedkommende slet ikke forstår, fordi den er forældet.

(Kort bemærkning).

Birthe Rønn Hornbech (V):

Jeg tror nok, den til enhver tid siddende tronfølger skal klare sig. Vi har som sagt ingen betænkeligheder her, men vi betragter tronfølgeloven som havende grundlovsrang, og derfor har jeg selvfølgelig benyttet ordet grundlov, fordi tronfølgeloven er en lov, der har grundlovsrang.

(Kort bemærkning).

Frank Aaen (EL):

Jeg vil også holde mig til tronfølgeloven.

Jeg ved jo, at fru Birthe Rønn Hornbech er en indædt modstander af tvangsægteskaber, og derfor vil jeg gerne spørge, hvordan det er at være ordfører på en tronfølgelov, hvor det fremgår af paragraf 5, at når prinsen, der netop er

født, til sin tid skal giftes, skal vedkommende spørge statsrådet – altså far, måske farmor, og regeringen – om lov til det.

Hvis statsrådet ikke siger ja, kan prinsen ikke arve tronen, hvis han alligevel gifter sig, og hvis prinsen er blevet konge, inden han er blevet gift, skal Folketinget sige ja til, at et ægteskab kan indgås. Vi kritiserer andre kulturer, fordi de har den form for kontrol med, hvem folk må gifte sig med, så er det ikke lidt underligt?

(Kort bemærkning).

Birthe Rønn Hornbech (V):

Det har ikke et klap med tvangsægteskab at gøre. Det står enhver tronarving frit for at sige nej tak til jobbet.

(Kort bemærkning).

Frank Aaen (EL):

Jamen i det lovforslag, som fru Birthe Rønn Hornbech lige har omtalt og sagt at Venstre vil stemme for, står der, at hvis prinsen er blevet konge, skal vedkommende spørge Folketinget, før vedkommende kan gifte sig. Er det ikke det samme som et tvangsægteskab? Er det ikke det samme som det, nogle forældre helt uretmæssigt gør ved deres børn, og hvordan kan vi vedtage et sådant lovforslag i 2006? Jeg forstår det altså ikke.

(Kort bemærkning).

Birthe Rønn Hornbech (V):

Her i Danmark er der fri ret til at frasige sig tronen.

Kl. 14.45

(Kort bemærkning).

Niels Helveg Petersen (RV):

Jeg har sådan set et meget enkelt spørgsmål angående indledningen af diskussionen i dag, og det er følgende: Er fru Birthe Rønn Hornbech enig i, at med den ændring af tronfølgeloven, som regeringen foreslår, er der i realiteten tale om en ændring af grundloven?

(Kort bemærkning).

Birthe Rønn Hornbech (V):

Nej, det føler jeg mig bestemt ikke overbevist om. Jeg vil selvfølgelig lytte i udvalget og se, om der er nogen, der kan overbevise mig om det, men det føler jeg mig ikke overbevist om. Men der henvises til en ny tronfølgelov, det er helt klart, selv om det ikke står der.

(Kort bemærkning).

Niels Helveg Petersen (RV):

Jeg takker for svaret. Det er jo klart for alle, at tronfølgeloven har samme rang, samme status som grundloven, og det er også klart, at i § 2 henvises der udtrykkeligt til tronfølgeloven, og dermed er den ændrede retstilstand, der opstår efter gennemførelsen af regeringens forslag, også udtryk for en ændring af grundloven. At benægte det vil være rent formelt. Man kan føre et formelt forsvar for det, men i realiteten ændrer forslaget her indholdet af den danske grundlov.

(Kort bemærkning).

Birthe Rønn Hornbech (V):

Jeg synes, det er et meget relevant spørgsmål, og jeg synes da, vi skal bede de kloge i ministerierne og for mig også gerne andre om at redegøre for os i udvalget: Ændrer dette forslag grundloven mere, end når vi vedtager lovforslag i henhold til grundlovens §§ 71 og 72? Lad os endelig få det på det rene.

Jeg tror bare ikke, det vil ændre vores holdning til tronfølgeloven, og jeg tror såmænd heller ikke, det vil ændre hr. Niels Helveg Petersens holdning til tronfølgeloven. Men lad os dog endelig få det undersøgt, så vi ved, hvad vi taler om.

Anden næstformand (Poul Nødgaard):

Tak til ordføreren. Næste ordfører er hr. Svend Auken.

Svend Auken (S):

Som jeg sagde før: Man har ofte beskyldt den nuværende regering for at handle for kortsigtet og for ikke at tænke langt. Det kan man ikke med rette sige om dette forslag, her er der virkelig tale om den lange bane.

Det er et forslag, som vi støtter – ingen tvivl om det, det har vi sagt lige fra første færd. Vi støtter forslaget, også selv om det mød vort ønske skulle komme isoleret til afstemning. Det får først betydning om flere generationer, som jeg tror fru Birthe Rønn Hornbech sagde, og vi skal altså igennem den samme proces som ved en revision af grundloven: vedtagelse i dette Folketing, efter nyvalg vedtagelse i uændret form af et kommende Folketing og derefter en folkeafstemning om forslaget, som først får betydning om mange, mange, mange år, hvis alt går, som det ser ud til i øjeblikket.

Vi har selvfølgelig nogle spørgsmål, og det ene er: Hvis man alligevel skal sætte denne proces i gang, hvorfor benytter man ikke lejligheden til at tage en fornuftig, grundig diskussion om vores grundlov? Vi har fremlagt en række pejlemærker for, hvordan en sådan diskussion kunne føres, Socialistisk Folkeparti har lavet et fuldt gennearbejdet forslag, og hr. Niels Helveg Petersen har lavet et fuldt gennearbejdet forslag. Det kan gøres på mange forskellige måder, men det er helt afgørende, at vi finder hinanden, for der skal et bredt flertal til for at ændre den danske grundlov. Men tiden er inde til at tage diskussionen, og hvilken bedre lejlighed kunne være årsagen til at tage den nu? Det er det ene spørgsmål.

Det andet spørgsmål er: Hvis man siger nej til det, fordi man én gang har bidt sig fast i, at når det drejer sig om grundlovsspørgsmål, er det ikke tiden til forandring, men tiden til stilstand, passivitet og ikke at foretage sig noget, kan man så i det mindste ikke gå med til den tanke, der er nedlagt i det forslag til en ny affattelse af § 2, som hr. Niels Helveg Petersen på vegne af Det Radikale Venstre og jeg på vegne af Socialdemokratiet har fremsat forslag om, og som er næste sag på dagsordenen? Det ville sikre en retvisende formulering af selve tronfølgespørgsmålet i paragraffen, men det ville samtidig sende det tydelige signal, at Danmark er en uafhængig stat, der bygger på folkestyre og på retsstatens principper.

Det er altså de to spørgsmål: Hvorfor ikke tage den brede diskussion om en samlet revision af grundloven? Og hvis svaret på det spørgsmål er nej: Hvorfor så i det mindste ikke sørge for, at § 2 er på plads og retvisende?

Kl. 14.50

Man kan spørge: Jamen betyder det så meget, hvad der står i grundloven? Som fru Birthe Rønn Hornbech sagde, har vi jo ikke længere en konge, men en dronning, og der er jo så meget andet. Nej, det skal tages alvorligt.

Vi vil meget gerne have, at de mennesker, der kommer til vores land, skal bo i vores land og skal være statsborgere i vores land, forstår vores forfatningssystem, og en af de kilder, de har, er selvfølgelig grundloven. Vi vil gerne have, at de unge, der vokser op, får indblik i den danske statsform osv. og forstår, hvordan den er, og derfor vil vi gerne have skolerne og andre til at interessere sig for grundloven.

Der er en procedure, som jeg er meget glad for, nemlig at grundloven bliver sendt ud til alle.

Men når unge mennesker læser § 2, hvor tronfølge-loven er nævnt, får de to forkerte opfattelser. Den første er, at hvis lovforslaget her vedtages, er det tronfølge-loven af 27. marts 1953, der er gældende. Men nej, det er ikke den, der er gældende. Den anden forkerte opfattelse, de får, er, at den danske styreform er indskrænket-monarkisk. Jamen hvad er indskrænket-monarkisk dog for noget? Er vi tilbage i håndfæstningernes tid? Er vi halvandet hundrede år tilbage i historien? Nej, Danmark er en uafhængig stat, der bygger på folkestyre. Danmark er et demokrati.

Nu kommer statsministeren, og jeg håber, at statsministeren og jeg igen er kommet på talefod, så han vil svare på mine to spørgsmål, for de er helt fundamentale. Vi støtter regeringens lovforslag, men vi har altså disse to spørgsmål, så hvorfor ikke tage diskussionen om den samlede grundlov nu, hvor der er tid til det?

Jeg var faktisk ret glad for fru Birthe Rønn Hornbechs indlæg, hvor hun sagde, at hun vil lade mig forsøge at overbevise hende. Jeg tror ikke, hun brugte det udtryk, men helt folkeligt kunne hun have sagt: Jeg slår ørerne ud og hører gerne, hvad andre partier og måske også sagkyndige har at sige om denne sag.

Mine spørgsmål til statsministeren er: Hvorfor ikke tage en grundig diskussion om grundloven som helhed? Og hvis man ikke vil det, skal vi så ikke i det mindste sørge for, at grundlovens § 2 bliver retvisende og siger sandheden – siger noget, der er sandt, og ikke noget, der ikke passer? Det synes vi er to meget vigtige spørgsmål, og vi vil benytte dagen i dag til at få afklaret de to spørgsmål, så langt vi nu kan, og ellers tage imod det, synes jeg, meget fine tilbud, Venstres ordfører gav før om en uddybende diskussion i et grundlovsudvalg.

(Kort bemærkning).

Jesper Langballe (DF):

Det er jo tydeligt, at det i vores nuværende grundlov, som er hr. Svend Auken og også hr. Niels Helveg Petersen en pæl i kødet, er udtrykket indskrænket-monarkisk.

Har hr. Svend Auken ikke overvejet, at udtrykket indskrænket-monarkisk kan give fremragende mening i 2006, nemlig for det første ved at føre den historiske linje tilbage til grundlovens tilblivelse – den grundlov, som blev givet frivilligt til folket uden revolution og blodsudgydelse – og for det andet ved at gøre opmærksom på, at når monarken nævnes før Folketinget, er det udtryk for, at demokratiet skal tjene

folket og ikke omvendt? Som symbol for den folkelige sammenhængskraft og i øvrigt også for familiens sammenhængskraft skal monarken nævnes først, fordi det er afgørende, at demokratiet skal tjene folket.

(Kort bemærkning).

Svend Auken (S):

Nej, jeg forstår ikke, hvorfor man ikke uden videre kan se, at det er vigtigt at få slået fast i grundloven, at Danmark er en uafhængig stat, der hviler på folkestyre og retsstatens principper. Det synes jeg er kernen i sagen.

Jeg har ikke noget imod, at nogle mennesker betragter kongehuset som et vigtigt nationalt symbol, der samler folket. Der er andre, der har en anden opfattelse, men det, vi er fælles om, er demokratiet, retsstaten og det, at vi er en uafhængig stat.

Jeg foreslår selvfølgelig ikke, at grundloven skal laves om med tilbagevirkende kraft. Jeg foreslår, at vi formulerer en ny § 2 til brug for 2006 og fremtiden, så vi ikke fortsætter med en, der viser bagud til den historiske situation, som hr. Langballe meget rigtigt skildrer var gældende i 1848-1849. Historisk set er det selvfølgelig spændende og interessant, men det gør, at den demokratiske forfatnings formulering i en vis forstand er i overensstemmelse med tidligere tiders håndfæstninger osv., og det er jo slet ikke virkeligheden i dag.

Det, vi har brug for, er at fortælle den nye generation og i det hele taget alle borgere i Danmark, hvad Danmark er. Vi er en uafhængig stat, vi er et demokrati, og vi er en retsstat.

Kl. 14.55

(Kort bemærkning).

Jesper Langballe (DF):

Jeg synes ikke, der var noget ordentligt svar på det, jeg spurgte om, bortset fra hr. Svend Aukens ord om, at det, vi er fælles om, er demokratiet. Det er nok i virkeligheden her, forskellen ligger.

Jeg vil godt minde om, at efter befrielsen spurgte nogle borgerlige med dyb afsky i stemmen den norske konge, hvad han sagde til, at han nu fik en regering med deltagelse af kommunisterne. Kong Haakon svarede: Jeg er også konge for kommunisterne. Se, det var ret et kongeligt svar, men hvis hr. Svend Auken havde haft den samme ophøjede status, kunne han aldrig nogen sinde have sagt det. For hvad var det egentlig, den norske konge sagde? Han sagde:

Det, vi er fælles om, er ikke demokratiet, for i demokratiet er der også kommunister og sågar nazister. Nej, det, vi er fælles om, er Norge.

Derfor er det min opfattelse, at monarken er nævnt allerførst i vores grundlov, fordi den folkelige sammenhængskraft, som demokratiet ikke er herre over, men tjener for, netop symboliserer monarken.

(Kort bemærkning).

Svend Auken (S):

Det er jeg ikke enig i. Jeg mener, det netop er demokratiet, vi er fælles om, og jeg vil gerne udtrykke meget tydeligt, at demokratiet også omfatter hr. Jesper Langballe.

Der er meget få af de af hr. Jesper Langballes ytringer, som jeg har hørt – og jeg har hørt mange – som jeg har været enig i. Men jeg vil slås til sidste bloddråbe for hans ret til at fremføre dem. Hvis han i øvrigt ikke krænker dansk lovgivning, skal han have lov til det, ligesom Jyllands-Posten skal have ret til at sige, hvad den mener, men samtidig skal vi andre selvfølgelig have lov til at imødegå deres meninger.

Det er derfor, at rammen om hele vores liv i Danmark er, at vi er et demokrati og en retsstat. Vi er et demokrati, vi er en retsstat, og uanset om man er kongetro eller ikke er kongetro, og uanset om man har den ene religion eller den anden religion, er det det, vi er fælles om i Danmark, og det er det, jeg synes skal udtrykkes i forfatningen. Det er det signal, der er brug for.

Anden næstformand (Poul Nødgaard):

Tak til ordføreren. Næste ordfører er hr. Søren Krarup.

Søren Krarup (DF):

Lad mig begynde med at røbe, at vi siger ja til dette lovforslag om ændring af tronfølgeloven, og lad mig fortsætte med at meddele, at vi gør det helhjertet – ikke blot fordi vi har for øje, at der i Danmark gennem historien har været kvindelige regenter, der har været blandt de ypperste i vor lange kongerække, lige fra Margrete I, som samlede Norden i senmiddelalderen og var ved at bringe de slesvigske forhold i orden, da hun desværre døde alt for tidligt, til vor nuværende dronning, Margrethe II, som har formået at placere kongedømmet fornemt og solidt i sit folk.

Vi siger også stort og helhjertet ja, fordi denne lovændring forsvare grundloven. Det er en rigtig og selvfølgelig lovændring, og det er også en

klog handling af regeringen at fremsætte den i en situation, hvor politiske kandestøbere drømmer om at bruge tronfølgeloven som et brækjern i angrebet på vores grundlov.

Jeg skal ikke gøre nogen hemmelighed af, at da jeg første gang hørte om forslaget, fandt jeg det overflødigt. Jeg er ikke tilhænger af nogen abstrakt lighed, men jeg er heller ikke tilhænger af en abstrakt ulighed, for jeg siger som et kristent menneske: Loven er til for menneskets skyld, mennesket er ikke til for lovens skyld – en nøgtern rimelighedsbetragtning, en praktisk og relativ vurdering, men netop fordi det er en praktisk og relativ vurdering, kan jeg uden betænkelighed sige ja til dette lovforslag, fordi der er gode grunde til at fremsætte det i den nuværende situation.

Tillige er der i den samme situation grund til at understrege, at i dansk og nordisk tradition har der altid været respekt for kvinden og i den forstand også ligestilling mellem mand og kvinde. For os er det ukendt at betragte kvinden som et andenrangsmenneske, og i den kultur, der har været herskende i Danmark og det øvrige Norden i tusind år, har det været en indlysende og grundfæstet opfattelse, at selv om mænd og kvinder har udført forskellige opgaver, har de været ligeværdige personer.

Kl. 15.00

Jeg tænker f.eks. på de islandske sagaer, hvor Njals hustru, Bergthora, så vist ikke var sin mand underlegen, eller hvor Gunnar fra Lidarendes hustru Hallgerd er et billede på den selvstændige og oppositionelle kvinde. Jeg tænker på Jyske Lovs nøgterne og udogmatiske tale om mandens og kvindens stilling i forholdet og til hinanden, og jeg konstaterer, at i Danmark har der aldrig været kvindeundertrykkelse, sådan som det er tilfældet i andre kulturer, der ud fra en lovreligiøs dogmatik betragter kvinden som et andenrangsvæsen.

I denne nøgterne, skønsomme sammenhæng siger vi naturligvis ja til at lade prinsessen komme før prinsen og finder, at det i grunden understreger det fællesskab, det smukke fællesskab, mellem mand og kvinde, ung og gammel, som hedder Danmark.

Lad mig tilføje: Det er ingen hemmelighed, at oppositionen til venstre her i salen har drømt søde drømme om at kunne bruge tronfølgeloven til at maltraktere grundloven. Ved den forrige grundlovsændring i 1953 var tronfølgeloven som bekendt en væsentlig årsag til, at grundlovsændringen blev vedtaget, og venstrefløjens

har drømt om, at en tilsvarende situation kunne give den mulighed for at slå vor nuværende grundlov i stykker og lade alskens abstrakte retligheder og ideologiske proklamationer træde ind på dens plads. Det kommer vi til at drøfte nærmere i dag.

Venstrefløjen så derfor med forventning hen til en situation, hvor kronprinsesse Mary fødte en datter og ligestillingsproblematikken kunne bruges i angrebet på grundloven. Det kom til at gå anderledes. Det blev søn, ikke datter, men med rette foreslog statsministeren allerede i efteråret, at der var grund til at ændre tronfølgeloven, så søn og datter blev ligestillet og den ældste kom til at beklæde tronen. Og vi bakker som sagt statsministeren op og finder, at hans forslag er klogt og rigtigt.

Der er i dette land ingen hellig dogmatik vedrørende mand og kvinde. Der er heller ikke fortilfælde, som kan bringe kvindelige regenter eller kvindelig arvefølge i miskredit. Der er tværtimod ypperlige dronninger, der har indtegnet sig fornemt i Danmarks historie.

Vi gratulerer statsministeren og landet med forslaget og håber, at det vil bidrage til at samle folket om tronen og således skænke Danmark en sammenhæng og et sammenhold, der kan medvirke til, hvad gamle Grundtvig kaldte Danmarks lykke.

Anden næstformand (Poul Nødgaard):

Der er lige nogle spørgsmål. Først er det hr. Svend Auken.

(Kort bemærkning).

Svend Auken (S):

Man må jo sige, at ordføreren har foretaget det, som man, hvis man er sympatisk indstillet over for det, kan kalde, at han er kommet til fornuft. Hvis man var mindre sympatisk indstillet, ville man sige, at det er en kolbøtte.

Jeg husker, at jeg hørte hr. Søren Krarup, dengang forslaget kom, sige, at det var ham og hans parti klart imod, for det var mands arbejde at være regent. Så al ære om det.

Men det synspunkt i hans tale, som jeg egentlig gerne ville forholde mig til, er tanken om, at nogle vil kuppe en maltraktering, tror jeg endda det var, af grundloven igennem. Er hr. Søren Krarup ikke opmærksom på, at hvis der skal gennemføres en grundlovsændring i Danmark, vil det kræve et bredt flertal, og det vil sige, at de nuværende regeringspartier og de toneangivende partier i oppositionen skal være enige?

Ellers kan det simpelt hen ikke lade sig gøre. Der er ingen, der kan kuppe noget som helst igennem.

Det vil sige, at vi er nødt til at gå ind i en dialog med hinanden for at finde ud af, hvad der kan forene os, ikke splitte os. Og er den fremstilling, at nu skal man hu hej vilde dyr vedtage denne tronfølge, for ellers risikerer man at maltraktere grundloven i et grundlovskup, derfor ikke en fuldstændig forfejlet analyse?

(Kort bemærkning).

Søren Krarup (DF):

Jeg var naturligvis forberedt på, at hr. Svend Auken, der jo har en god hukommelse, kunne huske, at jeg sagde noget meget fornuftigt i efteråret. Jeg sagde nemlig: Jeg betragter ikke spørgsmålet som afgørende. Og det er det, jeg har forsøgt at begrunde her ved at sige, at jeg ikke tror på en abstrakt lighed, men jeg tror heller ikke på en abstrakt ulighed. Jeg lader spørgsmålet om mand og kvinde være et praktisk, et relativt spørgsmål.

I den situation er det klart, at jeg også er meget villig til at acceptere, at vi ændrer tronfølge, når der er rimelighed i det, og det mener jeg som sagt der er i dag.

Så siger hr. Svend Auken, at jeg har talt om at kuppe. Nej, jeg har ikke talt om, at der skulle kuppes. Gudskelov er det jo ikke helt nemt at ændre en grundlov, men vi har en venstrefløj i salen – og det kommer senere frem i dag, hvor vi får en lang debat – som ønsker at slå vores grundlov i stykker, den grundlov, der bl.a. udtrykkes i § 2, hvor der står: indskrænket-monarkisk.

Kl. 15.05

Det kunne jo være, at denne venstrefløj ville have interesse i en tronfølge, hvor man kunne dyrke en ligestilling. I den situation er det altså, at jeg med glæde hilser, at vi med dette fortræffelige lovforslag har mulighed for at beskytte den grundlov, der skal beskyttes imod alle politiske kandestøbere, der rider ideologiske kæphest og ikke har respekt for den sammenhæng, der er vores.

(Kort bemærkning).

Svend Auken (S):

Den meget lidt smigrende karakteristik af politiske kandestøbere og sådan noget må, går jeg ud fra, også omfatte mig og mit parti.

Men jeg vil dog gerne for dialogens skyld spørge hr. Søren Krarup: Nu er det sådan, at reg-

lerne om det her er der direkte henvisning til i grundloven. Der henvises til tronfølgeloven af 27. marts 1953, og når man så ændrer den, så ændrer man selvfølgelig også den grundlov, som folk i sin tid tog stilling til, og man sidder tilbage, hvis ikke man ændrer grundloven, med det ejendommelige, at man henviser til en lov, der ikke længere gælder, og til en retstilstand, der ikke længere gælder. Det får vi tid til at snakke videre om.

Det, jeg derimod gerne ville spørge om, er, at når man alligevel skal ændre i realiteten i § 2, hvorfor har hr. Søren Krarup så så meget imod, at der kommer til at stå, at Danmark er en selvstændig stat, der bygger på folkestyre og retsstatens principper?

(Kort bemærkning).

Søren Krarup (DF):

Så vidt jeg husker Holberg, så er den politiske kandestøber ham, der er i stand til at få de mest umulige ting til at hænge sammen. Og jeg må sige, at jeg hører lidt politisk kandestøberi i hr. Svend Auken's ønske om at kæde tronfølgeloven, som jo taler ganske klart og enkelt og enfoldigt – den siger, at den førstefødte skal arve tronen – sammen med § 2 i grundloven, som taler om »indskrænket-monarkisk«.

Det er to forskellige ting, og jeg glæder mig til at diskutere § 2 med hr. Svend Auken, efter at vi har behandlet tronfølgeloven, men det er altså i den rækkefølge, det kommer.

(Kort bemærkning).

Frank Aaen (EL):

Nu har Dansk Folkeparti og hr. Søren Krarup været med til at gennemføre en lang række love, der har begrænset udlændinges mulighed for at komme til Danmark, og en stramning af udlændingelovgivningen, der har grebet ind i noget så vigtigt som unge menneskers mulighed for at gifte sig med den, de elsker. Hver eneste gang har undskyldningen for de her indgreb i almindelige danskeres hverdag været: Vi er imod tvangsægteskaber.

Så er det bare, jeg spørger hr. Søren Krarup: Hvordan kan man så her i dag stå og forsvare en lov, hvor man indskriver tvangsægteskabet i lovgivningen, hvor prinsen skal spørge sin far og statsrådet om lov til at gifte sig; hvor kongen, hvis han bliver konge, inden han gifter sig, skal spørge Folketinget om lov? Det er da et tvangsægteskab. Hvordan kan Dansk Folkeparti og hr. Søren Krarup støtte sådan en lov?

(Kort bemærkning).

Søren Krarup (DF):

Jeg sad også i salen, da hr. Frank Aaen stillede fru Birthe Rønn Hornbech det samme spørgsmål, og jeg undrer mig da over, at Enhedslistens sekretariat ikke kan bruge hovedet lidt mere og variere spørgsmålene lidt.

Jeg kan jo så bare svare det samme, som fru Birthe Rønn Hornbech så fornøftigt sagde: Der er ingen, der er tvunget til at gifte sig; der er ingen, der er tvunget til at blive regent. Så jeg synes, spørgsmålet er meningsløst, og jeg synes, det er besvaret.

(Kort bemærkning).

Frank Aaen (EL):

Men det er jo akkurat den samme logik, der gælder ved 24-års-reglen, nemlig at man jo godt kan få lov til at gifte sig, man skal bare flytte til udlandet. Og den lov, der ligger her, betyder, at hvis prinsen vil gifte sig, så skal han melde sig ud af kongehuset, eller også skal han flytte væk fra sin familie.

Er det virkelig rigtigt, at man vil indføre en lovgivning, hvor det er sådan, at hvis prinsen ønsker at gifte sig med den, han elsker og allerhelst i verden vil gifte sig med, så kan prisen være, hvis der ikke kan komme et ja fra far eller fra statsministeren eller fra Folketinget, at prinsen skal flytte fra sin familie og dermed altså bære en stor byrde for at kunne følge sit hjerte?

(Kort bemærkning).

Søren Krarup (DF):

Jamen jeg bliver næsten helt bevæget, når jeg hører hr. Frank Aaen bruge ordet elsker. Det er næsten som at høre hr. Søvnald tale politisk til hjerterne.

»Elsker«. Må jeg gøre opmærksom på, at der i grundloven og også i tronfølgeloven er tale om en lang række tvangsforhold. F.eks. står der også i § 6 i grundloven, at vores regent skal høre til den evangelisk-lutherske kirke. Det er jo, vil hr. Frank Aaen så sige, et indgreb i religionsfriheden. Javist, men stadig væk er der ingen, der tvinger en regent til at være regent, hvis han hellere vil tilhøre f.eks. den katolske kirke.

Kl. 15.10

Stadig væk gælder det, at grundloven er en markering af, hvem vi er her i landet. Det kommer vi til at tale om, når vi kommer til punkt 2 og 3, om den evangelisk/lutherske kirke; som hr. Svend Auken vil slå i stykker. Men der er altså visse afgørende ting her i landet, der er med

til at identificere os, og til det hører altså den kirke, som regenten skal være medlem af, for han er også med til at identificere os. Det pålægger ham en række begrænsninger, og det, der er det fornemme ved kongefamilien, er, at den lever så selvfølgelig op til det, der, kan man sige, er et skæbnevalg eller skæbnetvang for så vidt, fordi den er nødt til at respektere det.

Det er det fornemme ved det, og det skal vi glæde os over at der findes folk der vil indløse.

(Kort bemærkning).

Niels Helveg Petersen (RV):

Da jeg hørte hr. Krarups svar på det første af hr. Svend Aukens spørgsmål, om han tidligere havde haft et andet standpunkt, var det ligesom det efterhånden fremstod, som om dette her var en idé, der var vokset i hr. Søren Krarups have. Sådan lød det nærmest.

Det er nu ikke det, der er mit ærinde her. Mit ærinde er at gøre opmærksom på, at hr. Søren Krarup siger, at der er nogle, der vil benytte tronfølgeloven til at maltraktere den danske grundlov. Jeg har aldrig i de efterhånden mange år, hvor jeg har deltaget i diskussioner om den danske grundlov, gjort spørgsmål om tronfølgen til det afgørende spørgsmål. Det er et vigtigt spørgsmål, men det har aldrig for mig været det afgørende, og det har aldrig stået for mig sådan, at det var den sag, der skulle bruges som argumentation for en ændring af grundloven. Der er mange andre gode argumenter.

Men det er altså, som om hr. Søren Krarup aldrig kan argumentere uden at skulle skabe sig et fjendebillede. Nu er der nogen, der vil maltraktere grundloven – man skal helst se fjender omkring sig. Det er sådan en, synes jeg, negativ måde at argumentere på.

(Kort bemærkning).

Søren Krarup (DF):

Jeg kunne aldrig drømme om at gøre hr. Niels Helveg Petersen til et fjendebillede. Jeg mener endda, vi – tænk på EF-debatten i 1972 – omgikedes på bedste vilkår. Men jeg vil gøre opmærksom på, at jeg er fuldstændig uenig i hr. Niels Helveg Petersens syn på grundloven, som det kommer frem nu i punkt 2 og punkt 3.

Derfor vil jeg sige, at det tydeligvis er et afgørende element i venstrefløjens taktik, at man ved hjælp af det, man håbede kunne komme til orde i en ligestillingsdebat i forbindelse med tronfølgeloven, kunne opnå, hvad man opnåede i 1953,

nemlig at få gennemført grundlovsændringen ved hjælp af en tronfølgelov.

Det er ikke nødvendigvis et fjendebillede, det er bare en nøgtern konstatering af, at sådan er den taktisk-politiske situation, og også i den sammenhæng synes jeg, at det er glimrende, at vi får det tronfølgeforslag her.

(Kort bemærkning).

Niels Helveg Petersen (RV):

Der indsniger sig altså en misforståelse her. Det var jo ikke venstrefløjens, der gennemførte grundloven af 1953; det var faktisk partiet Venstre, der stod i spidsen for det. Det er da vist forbigået hr. Søren Krarups opmærksomhed.

Men det, jeg egentlig vil spørge om i denne omgang, er: Deler hr. Søren Krarup det synspunkt, at med ændringen af tronfølgeloven ændrer man i realiteten den danske grundlov, da der henvises til tronfølgeloven i grundloven, og da tronfølgeloven har grundlovsrang?

(Kort bemærkning).

Søren Krarup (DF):

Må jeg lige sige med hensyn til 1953: Det var som bekendt regeringen Erik Eriksen, der gennemførte den, og jeg har heller aldrig hævdet, at det var venstrefløjens, der gennemførte ændringen i 1953.

Jeg gør opmærksom på, at det var ved hjælp af tronfølgeloven, man fik grundloven ændret, og jeg ser fuldstændig det samme mønster i dag, hvor venstrefløjens her i salen ønsker, at man ved hjælp af en tronfølgelovsændring kan opnå en grundlovsændring. Derfor glæder jeg mig over dette forslag, som forhindrer det.

Og så med hensyn til talen om tronfølgelov og grundlov. Det er fuldstændig rigtigt: Tronfølgeloven har grundlovsrang, og derfor hører de for så vidt sammen. Men alligevel er der god mening i, og det holder jeg mig til, at vi deler debatten op, først i punkt 1, tronfølgeloven, og så i punkt 2, grundlovens § 2.

(Kort bemærkning).

Ole Sohn (SF):

Jeg tror, det er gået op for Folketinget, at Dansk Folkeparti ikke ønsker at ændre grundloven, så det kan vi jo springe let hen over.

Men jeg vil bare lige anholde hr. Søren Krarups bemærkning om, at venstrefløjens skulle benytte eller gøre brug af tronfølgeloven til at få ændret hele grundloven. Der vil jeg bare gøre opmærksom på, at SF faktisk tre gange op igen-

nem 1990'erne fuldstændig uafhængigt af, hvem der føder hvilke børn, har ønsket at få en debat om grundloven, ikke for at kuppe noget igennem, men for at få nedsat en grundlovskommission, sådan at Folketinget og eksperter i sammenhæng kunne få moderniseret grundloven.

Kl. 15.15

Så det er ikke sådan et pludseligt ønske om at bruge prinsesse Marys førstefødte som murbrækker til at få ændret grundloven. Det har sådan set længe været et ønske, bare sådan til orientering. Det kan man i øvrigt også se, hvis det er sådan, at hr. Søren Krarup har læst det beslutningsforslag, som er fremsat.

(Kort bemærkning).

Søren Krarup (DF):

Jeg er da fuldstændig klar over, at venstrefløjens mange år har ønsket at ændre grundloven. Det er ikke noget nyt for mig. Jeg har også kunnet følge de forskellige forsøg på det, og de er gudskelov alle sammen løbet ud i sandet, for der er slet ikke noget folkeligt ønske om det. Derfor er der ikke og skal der heller ikke være noget politisk flertalsønske her i Folketinget.

Men jeg kan da også tydeligt se, at man i den situation, vi har haft i de senere år, med forventning har set hen til – tænk, hvis nu kronprinsesse Mary havde fået en datter – at man ved hjælp af en tronfølgeændring kunne få en grundlovsændring igennem, sådan som det skete i 1953.

Anden næstformand (Poul Nødgaard):

Fru Pia Christmas-Møller som ordfører.

Pia Christmas-Møller (KF):

At kvinder og mænd er lige værdige er et dogmatisk udgangspunkt for os Konservative. Det Konservative Folkeparti kan derfor med stor glæde give tilslutning til forslaget om at sikre fuld ligestilling i arveretten til tronen. Selv om kronprinseparrets førstefødte blev en dreng, er det alligevel godt at få bragt orden i sagerne, så der ikke er nogen som helst tvivl om, at vi på alle niveauer i det danske samfund insisterer på ligestilling mellem kønnene.

Da kravet om ligestilling mellem kønnene er så selvfølgelig og indlysende rigtigt for os Konservative, vil jeg i modsætning til den foregående ordfører indskrænke mig til blot at give min varmeste anbefaling af forslaget. Det gør jeg hjerteligt på den konservative gruppes vegne, det

gør jeg ud fra vores meget nøje og nøgterne refleksioner. Jeg giver hjerteligt støtte til forslaget.

(Kort bemærkning).

Svend Auken (S):

Jeg synes, det er godt, at De Konservative støtter ligestillingen. Det var jo Det Konservative Folkeparti, der i sin tid i 1953, som jeg husker det, forhindrede, at der kom ligestilling under Venstre-Konservative-regeringen. Man skal ikke bebrejde folk, at de er blevet klogere, navnlig ikke når det er gået i den rigtige retning, så det er godt nok med det.

Jeg vil stille det samme spørgsmål til hende, som jeg har stillet til andre ordførere: Når man ændrer tronfølgeordenen som foreslået af regeringen, så skaber man et problem i forbindelse med den grundlovsparagraf, nemlig § 2, hvor der henvises til tronfølgeordenen af 27. marts 1953. Den er jo ikke længere gældende, når det her forslag bliver gennemført. Så er det jo et andet indhold, en anden lov, der er gældende.

Vil hun dog ikke give os det, at det ville være bedst, hvis vi kunne samles i et bredt flertal i Folketinget om i hvert fald at sørge for, at det, der står i grundloven, ikke er direkte misvisende, og måske også endda føje os i at sige: Jamen kunne man så ikke diskutere i det hele taget afværgelsen af § 2, som vi kommer tilbage til under det næste punkt?

(Kort bemærkning).

Pia Christmas-Møller (KF):

Ja, vi kommer jo netop tilbage til afværgelsen af § 2 i grundloven under næste punkt på dagsordenen, så det vil jeg vente med at kommentere til det tidspunkt. Helt konkret til den juridiske udarbejdelse af det konkrete lovforslag vedrørende ændring af tronfølgeordenen henholder jeg mig til de meget dygtige og kloge jurister, som er at finde i henholdsvis Justitsministeriet og Statsministeriet, og her har man vurderet, at det helt og holdent er klart tilstrækkeligt at gennemføre lovændringen med den procedure, som er beskrevet i grundloven. Det har jeg ikke grundlag for at gøre indsigelser imod.

(Kort bemærkning).

Svend Auken (S):

Nu taler vi om, hvad der er klogt. Med hensyn til det der med at overlade alt til nogle juridiske eksperter, fordi noget er tilladt i henhold til straffeloven, så er det jo f.eks. ikke sikkert, at det er klogt. Her drejer det sig om, om det, der står i

grundloven, er rigtigt eller ej. Og når folk slår op i grundlovens § 2 og interesserer sig for tronfølgespørgsmålet, får de at vide, at det er tronfølge-loven af 27. marts 1953, der er gældende.

Det er ikke den, der er gældende, hvis det her forslag bliver vedtaget. Så er det en anden lov, der er gældende. Og vi har masser af tid til det, og det er en lang proces, hvorfor så i det mindste ikke sørge for, at teksten er skrevet på en sådan måde, at den er korrekt?

Kl. 15.20

(Kort bemærkning).

Pia Christmas-Møller (KF):

Der henvises i grundloven til tronfølge-loven. Det er det afgørende for folk, hvis de vil vide, hvad de skal slå op i. Der vil de skulle slå op i tronfølge-loven, det vil så have en anden dato. Jeg ser ikke noget problem i det forhold. Jeg synes, at hr. Svend Auken gør en masse besvær ud af noget, der i virkeligheden ikke er noget besvær.

(Kort bemærkning).

Niels Helveg Petersen (RV):

Jeg har kun det ene lille stilfærdige spørgsmål: Er fru Pia Christmas-Møller på linje med fru Birthe Rønn Hornbech i, at det her spørgsmål om ændring af grundloven underkaster vi en nøje vurdering i det udvalg, der skal nedsættes? Har fru Pia Christmas-Møller som fru Birthe Rønn Hornbech også en åben holdning til, at det spørgsmål endevender vi i udvalget?

(Kort bemærkning).

Pia Christmas-Møller (KF):

Vi vil meget gerne endevende alverdens vinkler i udvalget, men Det Konservative Folkeparti mener ikke, at der er noget presserende behov for en grundlovsændring. Det kan jeg lige så godt afsløre i dag, det vil alligevel komme frem senere på dagsordenen, så det er ikke vores intention.

Men at vi kan diskutere alverdens forskellige ting i relation til en mulig grundlovsændring på et principielt niveau er vi som altid åbne over for.

(Kort bemærkning).

Niels Helveg Petersen (RV):

Jamen pointen er jo, at med ændring af tronfølge-loven er der i realiteten tale om en ændring af grundloven. Det er det spørgsmål, vi skal undersøge. Men at det forholder sig sådan, er

utvivlsomt rigtigt. Det er formelt ikke en ændring af selve grundloven, men det er en ændring af grundlovens nuværende indhold.

(Kort bemærkning).

Pia Christmas-Møller (KF):

Jeg er ikke i tvivl om, at både hr. Niels Helveg Petersen og hr. Svend Auken vil stille alverdens finurlige spørgsmål under udvalgsarbejdet, og det skal de have lov til efter min bedste mening. Det må tage den tid, det tager, dog i respekt for, at det her lovforslag meget gerne skal ekspederes inden sommerferien. Det er rimelig overskueligt, og det må være muligt at kunne handle tingene af med det solide flertal, der tegner sig bag forslaget, men at man skal have diskuteret tingene grundigt undervejs, er jeg og mit parti fuldstændig åbne over for.

Anden næstformand (Poul Nødgaard):

Tak til ordføreren. Næste ordfører bliver hr. Niels Helveg Petersen.

Niels Helveg Petersen (RV):

Jeg har lyst til at begynde med et svar til fru Pia Christmas-Møller. Spørgsmålet om, hvorvidt der er tale om en ændring af grundloven eller ej, er jo ikke sådan et lille finurligt spørgsmål. Det er faktisk et temmelig fundamentalt spørgsmål. Men lad nu det ligge.

Lad mig starte med at sige, at Det Radikale Venstre er tilhænger af, at der nedsættes en forfatningskommission, der grundigt og omhyggeligt skal forberede en omfattende revision af den nuværende grundlov.

Vi erkender klart, at der ikke er flertal for det i det nuværende Folketing. Det tager vi til efterretning. Vi vil arbejde for det i de kommende år, og jeg er sikker på, at det på et tidspunkt også lykkes at nedsætte en forfatningskommission. Men det vil blive konstateret senere i dag, at der ikke er flertal for det. Så langt med det.

Det Radikale Venstre vil stemme for dette forslag til ændring af tronfølge-loven. Det vil vi, fordi vi er enige i, at det er på tide at skabe ligestilling mellem kønnene, også hvad angår tronfølgen. I sig selv er det et principielt fremskridt. Jeg har aldrig rigtig kunnet forstå, at feminister i dette land ikke for længst har gjort dette til et langt større spørgsmål, end de har gjort, for det er da af principielt stor betydning, at vores fornemste lov, grundloven, indeholder en så åbenbar kønsdiskriminering, som den nuværende grundlov gør. Derfor er det uden for diskussion,

at vi så hurtigt som muligt bør lægge os efter at skabe principiel ligestilling.

Der, hvor der opstår en diskussion mellem os og regeringen, er om selve proceduren. Vi finder, at man med den valgte procedure skaber endnu mere uklarhed om, hvad grundloven egentlig betyder. Der vil jeg da gerne sige til hr. Søren Krarup, at jeg ikke opfatter det som respekt for grundloven at gøre den endnu mere besværlig at forstå, sådan at når man slår op i grundlovens § 2, så betyder grundlovens § 2 ikke, hvad grundlovens § 2 siger. Jeg synes, det er mangel på respekt for grundloven.

Kl. 15.25

Det er, som om det er ligegyldigt, hvad der står i grundloven. Jo mere uklarhed, jo bedre, åbenbart.

Det er rigtigt, at der er mange uklarheder i den nuværende grundlov, også flere, end jeg som nævnt bryder mig om, men det forhold, at der er mange uklarheder og fortolkningsmuligheder i den nuværende grundlov, er jo ikke et godt argument for at indføre endnu flere, og det er det, man gør med den valgte procedure.

Jeg synes, det er dårlig lovgivningsskik at ændre selve tronfølge-loven i stedet for at ændre selve hovedbestemmelsen om dette, som er grundlovens § 2. Det er god lovgivningsskik, at man tilstræber, at loven udsiger, hvad den egentlig mener, og ikke at gøre det mere uklart, end det er.

Vi vil gå til arbejdet i udvalget med stor ihærdighed for at få en diskussion også om de juridiske sider af det. Men det er blevet sagt om den af regeringen valgte fremgangsmåde, at det er sådan lidt fiffigt, hvad man her har fundet på. Det er sådan lidt et juridisk fif, ja, jeg var lige ved at sige, at det nærmest er sådan et prokuratorkneb. Man får det til at se ud, som om grundloven ikke ændres, men i realiteten ændrer man grundloven. Og det er efter min mening dårlig lovgivningsskik.

Det, der står imellem os, er så yderligere spørgsmålet om det øvrige indhold af § 2, nemlig bestemmelsen om, at styreformen i Danmark er indskrænket-monarkisk. Det er en bestemmelse, som kunne have en mening i 1848, hvor man gik fra enevælde, fra absolut monarki til noget andet. Man vidste ikke rigtig, hvad man skulle kalde det. Ordet demokrati havde vel ikke det indpas i det danske sprog, som det har i dag; folkestyre havde været naturligt at skrive.

Vi fik jo ved samme lejlighed en folkekirke; vi fik et Folketing.

Men man kunne altså ikke tage ordet folkestyre i sin mund i 1849. Og det undrer mig egentlig, at hr. Krarup, som er så glad for Folketing og folkekirke, ikke kan lide at indføre udtrykket folkestyre i vores grundlov i stedet for indskrænket-monarkisk.

Det er sådan set det, der står os imellem. Vi resignerer; vi er klar over, at der ikke bliver nedsat en grundlovskommission eller ændret grundlov i, skal vi sige, denne regerings tid, og når den skal ændres, så skal det være efter grundig overvejelse. Men når vi nu er i gang med i realiteten at ændre § 2, så skulle det dog også være muligt at indskrive ordet folkestyre i vor grundlov. Det er dog ellers ord af den art, som blev indført i 1849, hr. Krarup er så glad for – men altså ikke på dette punkt. Og det efterlader mig i forundring.

Som sagt ønsker vi os, at man i forbindelse med denne ændring gør det lovgivningsmæssigt korrekt, indskriver selve den ændring, man gennemfører, i selve grundloven, så den ikke bliver mere uforståelig, og vi ønsker at indføre udtrykket folkestyre i vores grundlov.

(Kort bemærkning).

Søren Krarup (DF):

Det er jo klart, at det, som står os imellem, er spørgsmålet om, hvad sproget er. Jeg siger, at når der i vores grundlov står, at regeringsformen er indskrænket-monarkisk, så betyder det, at Danmark er en selvstændig stat, hvis styreform bygger på folkestyre og lov og ret.

Hvad er sproget? Er sproget noget, man sådan vasker på samme måde som et gulv, sådan at man får det helt rene frem, eller er sproget noget, der skabes i generationernes brug af det, sådan at når der står indskrænket-monarkisk i vores grundlov, så betyder det, at Danmark er et folkestyre, og at det netop i denne historisk givne sammenhæng får mening og styrke?

Jeg kunne jo lige så godt spørge hr. Helveg Petersen: I England, det mest grundfæstede demokrati i verden, har man også en styreform, hvor man går med paryk og latterlige uniformer og andet, og den engelske statsform har ikke afskaffet det i modernitetens navn. Er det ikke fuldstændig afsporende, at man går så latterligt klædt, når det er afsporende, at vi har et sprog, der er præget af historien?

Kl. 15.30

(Kort bemærkning).

Niels Helveg Petersen (RV):

Jeg kan også forsikre om, at jeg også ville have mange indvendinger mod det engelske styre, hvis jeg var engelsk parlamentariker. Jeg har slet ikke nogen forståelse for, at det har ret meget med den her diskussion at gøre.

Hvad er sproget? Sproget i den nuværende grundlov – og lad os nu holde os til den og ikke til det engelske system – er historien om det forklædte folkestyre. Der må ikke stå, at det er et folkestyre. Vi ved godt, at det er et folkestyre, vi har, men det står altså ikke i grundloven.

Jeg synes, at det er et selvstændigt problem. Det er bedre over for unge mennesker, der vokser op under vores forhold, og som ikke har nogle særlige forudsætninger for at forstå, hvad indskrænket-monarkisk betyder, at bruge sproget, så det dækker den virkelighed, vi lever i.

(Kort bemærkning).

Søren Krarup (DF):

Jeg skal ikke give hr. Niels Helveg Petersen karakter, men hvis jeg havde været lærer og havde hørt hans svar med hensyn til de engelske kåber og parykker, havde han ikke fået nogen høj karakter. For han burde jo dog kunne forstå, at når jeg bruger det billede, så er det for at sige, at traditionen, den levende historie, jo er afgørende netop i en sammenhæng, der har med folkestyre at gøre. Og det er også det, der gælder for sproget.

Indskrænket-monarkisk – jeg kommer til det i anden omgang – betyder just et folkestyre, et monarki, der er indskrænket af de rettigheder, der i øvrigt er i grundloven, og det er just det, der sikrer et levende, godt folkestyre, som vi har i Danmark.

Der er overhovedet ingen grund til at ændre det, kun hvis man tror, at sproget i virkeligheden er noget, man kan koste med som med en gulvskrubbe for at feje det snavsede væk. Sådan er virkeligheden ikke.

(Kort bemærkning).

Niels Helveg Petersen (RV):

Jeg bliver igen konfronteret med engelske forhold, som jeg synes vi skal holde udenfor. Det er, som om hr. Søren Krarup vil snakke om noget andet. Jeg vil gerne tale om folkestyre. Jeg kan godt forstå, hr. Søren Krarup værner om udtrykket folkekirke og udtrykket Folketing og folkeskole i vores grundlov. Det er jo begreber, der kom ind i vores grundlov i 1848-49. Men ordet

folkestyre kom altså ikke ind, og det er det, jeg efterlyser. Det burde være meget på linje med hele hr. Søren Krarups tankegang også at indskrive folkestyre.

Når man ikke gjorde det dengang, fremgår det klart af forarbejderne og af Monrads udspil, at man ville være så høflig som muligt over for monarken. Når nu man gik væk fra enevælde og over til noget andet, ville man camouflere det, så det var så spiseligt for monarken som muligt.

Det er jo ikke situationen i dag. Jeg er sikker på, at den nuværende monark og de kommende sagtens kan leve med, at man siger om Danmark, at det ikke er indskrænket-monarkisk, men at det er, hvad det faktisk er: et folkestyre.

Anden næstformand (Poul Nødgaard):

Tak til ordføreren. Næste ordfører bliver hr. Ole Sohn.

Ole Sohn (SF):

Den danske grundlov er den mest utidssvarende grundlov i noget demokratisk land, og tilmed er den åbenlyst kønsdiskriminerende. Sammenligner vi den danske grundlov med grundloven i de lande, der kulturelt, politisk og forfatningsmæssigt står os nærmest, f.eks. de nordiske lande, er forskellen slående. Disse lande har således ændret deres grundlov flere gange i løbet af de seneste 50 år.

Jeg ser umiddelbart fem gode grunde til at få en ny grundlov.

For det første er den måde, hvorpå grundloven forholder sig til menneskerettighederne, slet ikke tidssvarende med hensyn til de retsprincipper, som Danmark gennem internationale konventioner har tilsluttet sig. Det er det ene.

For det andet giver det stigende internationale samarbejde et klart behov for præciseringer i grundloven. Det gælder primært hensynet til beslutningsprocesserne vedrørende dansk udenrigspolitik og suverænitetsafgivelse med mere forpligtende samarbejde i EU. Det er det andet.

For det tredje er der behov for præciseringer, hvad angår magtens tredeling, det kommunale selvstyre, forholdet mellem stat og kirke, monarkiets rolle og Grønlands og Færøernes status. Det er det tredje.

For det fjerde berettiger alene grundlovens alder i sig selv, at den bliver moderniseret, for en grundlov skal naturligvis både sprogligt og indholdsmæssigt afspejle det samfund, som den er forfatning for. Det var det fjerde.

For det femte er der et klart behov for at få sikret en reel ligestilling i arvefølgen.

Der er altså fem gode grunde til at ændre grundloven.

Kl. 15.35

Regeringen har alene valgt at tage det ene punkt ud om en reel ligestilling i arvefølgen og oven i købet ved hjælp af prokuratorkneb at gøre det alene ved en ændring af tronfølgeoven, som gør, at bestemmelserne i grundlovens § 2 bliver aldeles uforståelige og utidssvarende. Men sådan er det.

Jeg vil også godt meddele, at vi, selv om vi grundlæggende mener, at grundloven skal ændres, og også kommer tilbage til det under vores beslutningsforslag, naturligvis fuldt ud støtter en ligestilling i tronfølgeoven.

Jeg vil godt lige afslutningsvis sige, at man faktisk blot behøver at kaste et enkelt blik i grundloven for at konstatere, at den slet ikke afspejler hverken det eksisterende samfunds økonomiske, sociale eller politiske forhold. F.eks. optræder »kongen« eller »kongens« i alt 36 gange; grundloven indeholder bestemmelser om straf, hvor understøttelse kan medføre tab af valgret osv.; grundlovens formulering om folketingsvalg og Folketingets arbejde er formuleret, som om vi fortsat levede i 1800-tallet, inden man kendte noget til politiske partier; og sådan kunne man blive ved.

Kort sagt: Der er alle mulige grunde også ud over de fem, jeg har skitseret her, til at ændre grundloven, men det er ikke det, regeringen ønsker. Derfor vil jeg blot afslutningsvis tilkendegive, at vi vil kæmpe for, at man får en egentlig grundlovsændring, men indtil det bliver tilfældet, vil vi selvfølgelig støtte ændringen af tronfølgeoven.

Anden næstformand (Poul Nødgaard):

Tak til ordføreren. Næste ordfører er sidste ordfører, hr. Frank Aaen.

Frank Aaen (EL):

Der har været flere ofte lidt lange udredninger om, hvorfor man synes, at mænd og kvinder skal ligestilles også i det her forhold. Det behøver vi ikke i Enhedslisten, vi støtter naturligvis, at mænd og kvinder ligestilles også i en sådan situation, som vi anser for at være dybt forældet.

Selvfølgelig skal der ske den ligestilling, ligesom der burde ske en anden ligestilling, som desværre ikke kan gennemføres med den her

lov, at vi også tilkender monarker i det her land trosfrihed og vi ikke i grundloven har stående, at de skal være medlem af folkekirken. Det er også aldeles forældet og utidigt, lige som den diskrimination af kvinder, som i dag er i grundloven, er dybt forældet.

Hvis vi tager selve tronfølgeoven, har jeg været lidt inde på det i mine korte bemærkninger, men jeg synes alligevel, at det er besynderligt, at når der kommer sådan en modernisering, som det jo er, af tronfølgeoven, så fastholder man alligevel, at når prinsen bliver konge, skal kongen først spørge Folketinget, hvem han må gifte sig med.

Sådan noget synes jeg jo ikke at man kan vedtage i 2006 i fuld alvor, at en person – ganske vist kun en enkelt person – kun kan gifte sig, hvis det bliver godkendt her i Folketinget. Hvorfor er den bestemmelse med? Jeg kan forstå, hvorfor den var med i middelalderen, hvor man brugte ægteskaber til at indgå alliancer mellem lande, og hvor det var måder, lande forenede sig på og udtrykte venskaber på, og hvad ved jeg, i en gammel, gammel for længst svunden tid.

Der forstår jeg måske, at der kunne være lidt statsræson i, at man lige ville være sikker på, hvem kongen gik hen og giftede sig med, men i dag er der ikke nogen som helst begrundelse, ellers vil jeg gerne høre den, vil jeg sige til statsministeren. Hvorfor skal et Folketing bestemme, hvem kongen gifter sig med?

Og hvis det er sådan, at kongen vedtager at følge hjertet og ikke Folketinget, sker der altså det meget dramatiske – og det var det, vi hørte i svarene – at så må kongen træde tilbage og opgive at være konge. Jamen hvorfor skal vi have sådan en sanktion? Det er da en voldsom sanktion: Hvis du følger hjertet, tager vi dit arbejde fra dig.

Jeg forstår det ikke, men det er selvfølgelig, fordi det er en uforståelig konstruktion. Derfor kan det selvfølgelig være svært at forstå enkeltelementer i konstruktionen.

Hvis prinsen her om 18 år cirka beslutter sig for at ville gifte sig og har fundet en, vedkommende er rigtig glad for, og det håber vi selvfølgelig, ja, så skal faren, måske endda farmor, hvis dronning Margrethe stadig væk er dronning, spørges sammen med regeringen og Statsrådet: Er det i orden, at jeg gifter mig med pågældende? Og hvis ikke det er i orden, må prinsen finde en anden at gifte sig med.

Hvordan kan vi vedtage sådan noget i 2006; sådan nogen oldnordiske regler, som jo er helt i

stil med, at man har en form for indførelse og fastholdelse af en ordning om tvangsægteskaber?

Igen er sanktionen jo dramatisk. Hvis prinsen siger, at han følger hjertet og ikke det, som far-mor eller mor siger, jamen så skal vedkommende fraskrive sig arveretten. Det er også ret dramatisk, at man skal fraskrive sig arveretten for at blive gift sig med den, man gerne vil være gift med.

Kl. 15.40

Stk. 1 i § 5 har vi ikke været inde på endnu, det er også ganske besynderligt. Kun børn født i et lovligt ægteskab har arveret til tronen. Det er da vist sådan lidt gammeldags. Hvis man er født inden for ægteskab, er man et ægte barn, og er man født uden for ægteskab, er man et uægte barn. Jeg mener, at den terminologi bruger vi da ikke i 2006, heller ikke indirekte. Og hvis det er sådan, at det skal gælde i almindelighed, at førstefødte, der er født uden for ægteskab, ikke har samme rettigheder som de, der født efterfølgende, er der altså relativt mange børn, som ikke vil have arveret og ikke vil have førstefødtes rettigheder, som der er tale om her.

Jeg vil spørge statsministeren: Hvordan kan vi vedtage, at vi stadig væk skal have det sådan, at børn, der er født inden for ægteskabet, har flere rettigheder end børn, der er født uden for ægteskabet? Altså, det er jo indlysende, hvem moren er, men jeg går ud fra, at faren også påtager sig det fulde ansvar og erkender sit faderskab. Hvorfor har vedkommende barn så ikke samme rettigheder som andre børn født af prinsen og hans kommende kone?

Jeg synes, at det ville være godt, hvis vi i hvert fald stiller spørgsmål i udvalgsarbejdet om, hvorfor også de her oldnordiske elementer i en tronfølge lov fastholdes. Jeg kan også bebude, at der kommer en scribe ændringsforslag fra Enhedslisten om at tage dem ud.

Vi må jo erkende, at der er et stort flertal i Folketinget og i befolkningen, der er for opretholdelse af kongehuset som institution. Men selv hvis man er for det, må man vel gå ind for, at man behandler kongelige personer nogenlunde rimeligt, herunder at man giver dem ret til at gift sig med dem, de gerne vil giftes med, og at man ligestiller børn, uanset om de er født dagen før eller dagen efter, at et ægteskab er indgået.

Som sagt, vil vi stemme for loven, fordi der dog er fremskridt, men vi vil prøve at få den lavet lidt om ved at få nogle af de mest forældede bestemmelser ud af tronfølge loven.

(Kort bemærkning).

Jesper Langballe (DF):

Frederik VI tilkaldte engang skibsføreren på en af sine fregatter for at give ham en overhaling, fordi han havde undladt at affyre salut på et givet tidspunkt. Skibsføreren svarede, at han ikke havde gjort det, og at det havde han 21 gode grunde til; den første var, at han ikke havde noget krudt. Så sagde kongen, at så var han egentlig ligeglad med de andre grunde, fordi den første var fuldt tilstrækkelig.

Det kommer jeg til at tænke på, når jeg hører hr. Frank Aaen begynde med at sige, at kongedømmet helt skal afskaffes, hvorefter der er 20 gode argumenter for, hvordan det skal ændres i alle mulige retninger; monarken skal have trosfrihed, og jeg ved ikke hvad. Det var rigeligt at holde sig til det første, at det skal afskaffes, og så lade os andre, som er kongetro, diskutere alle de der ændringer.

Så vil jeg gerne lige spørge til hr. Frank Aaens forargelse over, at Folketinget bliver spurgt, om kongen må gifte sig: Er det hr. Frank Aaens opfattelse, at Folketinget øvede en væsentlig indflydelse på kronprins Frederiks valg af kronprinsesse Mary? Har hr. Frank Aaen været kaldt til Amalienborg til nogle drøftelser, som vi andre ikke ved noget om?

(Kort bemærkning).

Frank Aaen (EL):

Nu er det altså sådan, at vi ikke diskuterer hele grundloven under det her punkt, og derfor bliver der brugt mere tid på, hvorfor jeg synes at kongedømmet burde afskaffes som noget forældet.

Under det her punkt drøfter vi kun tronfølge loven og en modernisering af tronfølge loven. Derfor tog jeg selvfølgelig under det her punkt fat på en hel række punkter, hvor jeg synes, at statsministeren har undladt at foreslå en modernisering, selv om det er stærkt påkrævet.

Så til spørgsmålet om, hvorvidt vi har været indkaldt til møde på Amalienborg vedrørende godkendelse af ægteskabet mellem kronprins Frederik og kronprinsesse Mary. Nej, det har vi ikke, for det er jo nemlig ikke Folketingets sag at gøre det, heller ikke ifølge den gældende tronfølge lov. Her er det nemlig noget, der bare foregår i Statsrådet, så det har statsministeren godkendt.

Det kan vi jo så passende spørge om bagefter. Hvordan foregik godkendelsen af det ægteskab? Når det bliver bragt på bane, synes jeg helt ær-

ligt, at det er utroligt, at ægteskabet mellem kronprins Frederik og kronprinsesse Mary skulle godkendes af vores statsminister.

Kl. 15.45

Anden næstformand (Poul Nødgaard):

Der er vist ikke flere spørgsmål. Vi siger tak til hr. Frank Aaen og beder statsministeren om at indtage talerstolen.

Statsministeren (Anders Fogh Rasmussen):

Allerførst vil jeg glæde mig over den meget brede opbakning, der har været til det lovforslag, som regeringen her har fremsat. Alle partier støtter forslaget, som sikrer, at der bliver fuld ligestilling, også når det gælder arveretten til den danske trone. Det er tilfredsstillende, at der står så bredt et flertal bagved.

Jeg vil også gerne sige, at forslaget om at skabe fuld ligestilling mellem kønnene i tronfølge-loven efter regeringens opfattelse også er et spørgsmål af principiel karakter. Det er derfor, at forslaget vil blive fremmet, uanset at der med prins Christians fødsel ikke umiddelbart er udsigt til, at der vil opstå en situation, hvor lovændringen vil få praktisk betydning.

Vi har fra starten sagt, at den her ændring skal være uafhængig af, om kronprinseparrets førstefødte nu blev en dreng eller en pige. Nu blev det en dreng, og det betyder, at spørgsmålet først bliver aktuelt på et senere tidspunkt, men jeg noterer med tilfredshed, at dette principielle synspunkt har en bred opbakning, ja, en fuldstændig opbakning her i Folketinget. På den baggrund ser jeg frem til en positiv behandling i udvalget og en efterfølgende vedtagelse af forslaget.

Nu er det jo sådan, at proceduren i grundlovens § 88 indebærer, at der vil gå det, man vist rolig kan kalde en rum tid, før en ændring af tronfølge-loven vil kunne træde i kraft. Man kan jo så også fastslå i forlængelse af det, hr. Svend Auken var inde på, at man i hvert fald rolig kan sige, at det ikke bliver en lov, der får tilbagevirkende kraft.

Så er der flere ordførere, som under dagens debat har gjort sig til talsmænd for, at en ændring af tronfølge-loven bør ledsages af en ændring af grundlovens § 2, som jo henviser til den nugældende tronfølge-lov.

Hertil er bare at sige, at det jo fremgår klart af bemærkningerne til lovforslaget, at der efter regeringens opfattelse ikke er noget krav om, at der skal ske en teknisk tilpasning af grundlo-

vens § 2. Man kan vælge at gøre det, men man kan også lade være.

Her har regeringens overvejelse været, at når der i øvrigt ikke er grundlag for at iværksætte en mere gennemgribende revision af grundloven, ja, så kan en sådan mindre, teknisk tilpasning af grundloven ikke i sig selv bære en ændring af grundloven.

Derfor vil jeg også gerne understrege over for hr. Niels Helveg Petersen, at det aldeles ikke er noget prokuratorkneb, regeringen betjener sig af her. Den fremgangsmåde, der er valgt her, hvor tronfølge-lov holdes adskilt fra grundlov, er i fuld overensstemmelse med en korrekt juridisk fremgangsmåde. Det vil jeg gerne understrege.

Der er ikke noget lovteknisk krav om eller behov for at lave en konsekvensændring i grundloven, der er ikke noget juridisk behov for at lave en konsekvensændring i grundloven. Og derfor synes regeringen, at det klart er det rigtige at holde tronfølge-lov for sig og grundlov for sig.

Man kan også sige det på den måde, at det er regeringens klare opfattelse, at tronfølge-loven ikke bør bruges til at bjerpe en egentlig grundlovsrevision igennem.

(Kort bemærkning).

Frank Aaen (EL):

Der er jo mange, der har talt om grundlovsændring under det her punkt. Vi gjorde os fra Enhedslistens side lidt umage for at forholde os til selve tronfølge-loven, som den er fremlagt i dag, og stillede nogle ret klare spørgsmål til statsministeren. Hvorfor opretholdes der bestemmelser om, at prinsen og senere kongen skal spørge henholdsvis i Statsrådet og i Folketinget om, hvem han må gifte sig med? Og hvorfor opretholdes der en skelnen mellem, om et barn er født nogle få dage før eller nogle få dage efter ægteskabs indgåelse?

(Kort bemærkning).

Statsministeren (Anders Fogh Rasmussen):

Jeg vil egentlig sige til hr. Frank Aaen, at når man i et folkestyre altså har udstyret, kan man jo godt sige, en enkelt familie med det privilegium, det er at lade en repræsentant herfra blive landets statsoverhoved, er det egentlig meget rigtigt, at der så også fra Folketingets side er indsendende med f.eks. ægteskabs indgåelse.

Kl. 15.50

Jeg undrer mig egentlig en lille smule over, at hr. Frank Aaen, som vel dog må være tilhænger

af et folkestyre, kan være så skeptisk over for, at man, når man i dette folkestyre giver en enkelt familie dette privilegium, så fra dette folkestyres side også godt vil have indseende med, hvordan dette privilegium forvaltes.

(Kort bemærkning).

Frank Aaen (EL):

Jeg skal sådan set takke for et forsøg på et svar, for jeg støtter fuldstændig, at Folketinget naturligvis skal have indsigt i og kontrol med, hvad kongehuset går og laver. Men det kan man da ikke gøre gennem at sige, at et barn, der er født 14 dage før ægteskabs indgåelse, ikke har samme rettigheder som det barn, der er født 9 måneder efter ægteskabets indgåelse. Det har da ikke noget med kontrol og indsigt at gøre. Eller hvordan kan man få nogen som helst former for indsigt med, hvordan kongedømmet udvikler sig, ved at skulle bestemme, hvem prinsen om 18 år gifter sig med?

Det har da ikke noget med hinanden at gøre. Det er da bare opretholdelse af nogle oldgamle bestemmelser, som ikke har noget med virkeligheden at gøre og slet ikke har noget med det at gøre, som statsministeren svarede på. Så kan vi ikke få at vide: Hvorfor skal vi opretholde de der fuldstændig oldnordiske bestemmelser?

(Kort bemærkning).

Statsministeren (Anders Fogh Rasmussen):

Jeg vil bare sige, at jeg er dybt uenig med hr. Frank Aaen i, at det skulle være uvæsentligt, hvem en tronfølger og måske kommende regent gifter sig med. Det har da i høj grad betydning i et samfund, som dels hviler på, at det er et monarki, og dels hviler på, at vi har et folkestyre.

(Kort bemærkning).

Ole Sohn (SF):

Statsministeren indledte sit svar med at understrege, at for regeringen er den her ændring af tronfølgeloven et principielt spørgsmål, som ikke har ændret sig, efter at der nu er blevet født en søn. Så vil jeg gerne spørge statsministeren: Findes der overhovedet ikke andet, der har relation til grundloven, som det kunne have en principiel interesse for statsministeren at se på?

(Kort bemærkning).

Statsministeren (Anders Fogh Rasmussen):

Det kommer vi jo tilbage til senere på dagsordenen, hvor vi skal drøfte grundloven som sådan. Jeg har da også mange synspunkter på det med

grundloven, men jeg har bare den opfattelse, at for at ændre grundloven skal der virkelig være en bred opfattelse af, at der er behov for at ændre grundloven, og derudover skal der være en meget bred tilslutning til de ændringer, man så forelægger befolkningen til afgørelse. Og den situation eksisterer ikke.

Der er det, jeg så siger, at jeg synes, det er så vigtigt at få det principielle spørgsmål afklaret, at der skal være ligestilling til tronen, at man ikke bør tage den sag som gidsel i en grundlovs-kamp. Og det vil sige, at vi holder tronfølgelov for sig og grundlov for sig.

(Kort bemærkning).

Ole Sohn (SF):

Jeg er sådan set enig med statsministeren i, at det kræver, at der dels er et folkeligt ønske, dels en bred enighed om det, hvis man skal ændre grundloven. Men et eller andet sted er der vel også behov for nogle politiske ledere, som tør sætte grundloven til debat og også gå foran og sige: Skulle vi ikke prøve at få skrevet grundloven i et sprog, så det folk, den henvender sig til, den ungdom, som vokser op under den her grundlov, kan forstå indholdet af den?

Det er jo politisk lederskab. Nogen skal jo tage initiativet til det. Og hvis det nu viser sig, at der ikke kan blive bred enighed, så er det klart, så bliver der jo ikke sendt noget til folkeafstemning. Men nogen skal jo tage initiativet. Bør det ikke være Folketinget med statsministeren i spidsen, som viser det statsmandsskab og siger, at nu tager vi debatten om at få moderniseret grundloven, og så ser vi, hvor langt vi kan komme?

(Kort bemærkning).

Statsministeren (Anders Fogh Rasmussen):

Jo, men om et kort øjeblik starter Folketinget en behandling af de forslag, der ligger om ændringer af grundloven, og der skal jeg gerne redegøre for mit syn på det. Her forhandler vi forslaget om ændring af tronfølgeloven. Jeg glæder mig over, at der er bred enighed om den, og jeg vil gerne fastslå, at regeringens opfattelse er, at man ikke skal bruge en ændring af tronfølgeloven som trækraft til at få ændringer af grundloven igennem.

(Kort bemærkning).

Svend Auken (S):

Jeg tror ikke, at der er nogen, der har brugt tronfølgeloven som trækraft for nu at bruge stats-

ministerens udtryk. Men jeg vil gerne anholde den analyse, han har, om, at tronfølgelov og grundlov ikke har noget med hinanden at gøre. Hvad er det, der står i grundlovens § 2? Der står: Kongemagten nedarves til mænd og kvinder efter de i tronfølgeloven af 27. marts – oven i købet er datoen nævnt – i 1953 fastsatte regler. Det står direkte i § 2. Og det vil sige, at hvis man ændrer i tronfølgeloven og giver den et helt andet princip, så ændrer man da også realiteten i det, der står i § 2.

Kl. 15.55

Så forstår jeg, at man har sat de bedste juridiske hjerner til at se, om man kan sno sig uden om den blokering. Man mener så, at man har en eller anden form for statsretligt belæg for, at man kan sno sig udenom, men kønt er det da ikke. Så læser folk jo bestemmelsen i § 2 i fremtiden og spørger: Jamen hvordan er arvefølgen i Danmark? Ja, det fremgår af tronfølgeloven af 27. marts 1953. Men det gør det jo ikke.

Synes statsministeren ikke, at vi i det mindste skulle sørge for, at det, der står i Danmarks Riges Grundlov, også er korrekt affattet?

Statsministeren (Anders Fogh Rasmussen): Det tror jeg helt ærligt er et meget, meget, meget lille problem. Der er vist ikke nogen, der, hvis de skulle komme til at læse i grundlovens § 2, vil være i tvivl om, hvordan tronfølgelsen er i Danmark. Det handler jo ikke om, hvad der står i grundlovens § 2, eller hvilken henvisning der er.

Det er grunden til, at regeringen siger, at der ikke er noget lovteknisk krav om det. Der er ikke noget juridisk behov for at konsekvensændre i grundlovens § 2, og derfor siger vi: Tronfølgeloven er vigtig at ændre af principielle grunde, og det skal man ikke bruge som trækraft til at få nogle ændringer i grundloven igennem, som man måske ikke kunne få igennem ellers.

(Kort bemærkning).

Svend Auken (S):

Jamen endnu en gang: Mig bekendt er der ingen, der har brugt tronfølgeloven som trækraft på noget tidspunkt. Hvad tænker statsministeren på? Kan han give et eksempel på, at nogen har brugt den argumentation?

Vi har et ønske om en bred diskussion sammen med hans parti og andre partier i Folketinget for at se, om der er bred tilslutning til en mere omfattende ændring af grundloven. Men hvis man går ind og ændrer realiteten i § 2, så er vort ønske, selv om man ikke kan blive enige om

en sådan bred revision, at man i hvert fald sørger for, at § 2 har et retvisende indhold.

Statsministeren siger, at det er en bagatel, om det, der står i grundloven, passer eller det ikke passer. Er det virkelig en bagatel? Er det ikke netop vigtigt for et land, at det, der står i landets grundlov, faktisk også passer? Kan man næsten forestille sig et vigtigere grundsynspunkt, end at teksten udsiger noget, der er sandt, oven i købet når vi har mulighed for at undgå den fejl?

Statsministeren (Anders Fogh Rasmussen): Det er regeringens opfattelse, at den dag, hvor der måtte være et bredt ønske om at tage fat på en ændring af grundloven, så kigger vi på forskellige paragraffer og større dele af grundloven. Vi finder ikke, at det er en rigtig fremgangsmåde, at man sådan piller en enkelt paragraf ud, og så laver man en lille ændring der, når der hverken er et lovteknisk krav om det eller et juridisk behov for det.

(Kort bemærkning).

Niels Helveg Petersen (RV):

Der er ingen, der har påstået, at der var et lovteknisk krav. Vi har derimod påstået, at man ved at vælge den fremgangsmåde, man vælger, bidrager yderligere til grundlovens uforståelighed.

Det, som er kernen i statsministerens ræsonnement, er, at vi ikke skal blande tronfølgelov og grundlov sammen. Men de er jo blandet sammen, grundloven *blander* dem jo sammen. Det er jo ikke sådan, at vi kan skille dem ad. Det ville kræve en grundlovsændring. Nej, det er blandet grundigt sammen med formuleringen i grundlovens § 2, og derfor står stadig væk tilbage at respektere den brug og så også drage konsekvensen af det.

Når statsministeren siger, at nogen kan bruge den her som trækraft for at ændre grundloven, så er det jo sådan set rigtigt, nemlig som trækraft for at beskrive Danmark som et folkestyre.

Er det så odios, er det så forfærdeligt at bruge lejligheden, når vi alligevel ændrer indholdet af § 2, så til at indføre begrebet folkestyre i vores grundlov?

Statsministeren (Anders Fogh Rasmussen): Nej, jeg kan sige til hr. Niels Helveg Petersen, at jeg holder meget af ordet folkestyre. Jeg bruger det i øvrigt konsekvent. Jeg bruger hellere ordet folkestyre end demokrati, fordi folkestyre er et godt dansk ord, og for mig repræsenterer det

nogle kerneværdier. Og ikke mindst i disse dage synes jeg måske, det er meget vigtigt netop at slå det fast.

Nej, det er slet ikke det, der er problemet. Problemet er bare, at hvis man tager fat på denne paragraf – nu kan vi diskutere det under næste punkt på dagsordenen – på den måde, som hr. Niels Helveg Petersen gerne vil, så har det faktisk nogle afledte konsekvenser også på andre dele af grundloven. Og det er jo lige præcis det, der er problemstillingen.

Der er regeringens opfattelse, at hvis der en dag er et bredt ønske om at tage fat på grundloven, skal vi se det hele under et og ikke bare tage sådan en enkelt paragraf ud, navnlig ikke når der slet ikke er noget behov for det.

Kl. 16.00

Det er derfor, vi siger: Lad os nu løse denne opgave, som er af principiel karakter, nemlig at indføre ligestilling til tronen, og ikke blande den sammen med en lang, lang diskussion om grundloven.

(Kort bemærkning).

Niels Helveg Petersen (RV):

Statsministeren svarede ikke på spørgsmålet om sammenkædningen af tronfølgeloven og grundloven, som jo er uomtvistelig. Man kan ikke skille de to ting ad, det lader sig simpelt hen ikke gøre.

Jeg har godt lagt mærke til, at statsministeren bruger ordet folkestyre, og jeg deler i øvrigt helt statsministerens opfattelse af, at det da er et begreb, som vi har megen anledning til at holde fast ved og holde af. Men derfor vækker det også min store forundring, at statsministeren kan melde sig som modstander af at indskrive det i den danske grundlov. Det synes jeg ville være smukt, også i forbindelse med en helt berettiget ændring af tronfølgeloven.

(Kort bemærkning).

Statsministeren (Anders Fogh Rasmussen):

Jeg er altså nødt til at sige til hr. Niels Helveg Petersen, at tronfølgeloven og grundloven ikke er blandet sammen på anden måde, end at grundloven indeholder en henvisning til tronfølgeloven. Det er to selvstændige love, og tronfølgeloven kan godt ændres selvstændigt uden at ændre grundloven.

Virkingen af henvisningen i grundloven er, at tronfølgeloven har det, der hedder grundlovs-

rang, og det vil sige, at den kun kan ændres efter proceduren for ændring af grundloven. Men tronfølgeloven kan udmærket ændres, uden at grundloven samtidig ændres, og det er lige præcis det, regeringen lægger op til: at holde tronfølgelov for sig og grundlov for sig.

Hermed sluttede forhandlingen, og lovforslaget overgik derefter til anden behandling.

Afstemning

Tredje næstformand (Helge Adam Møller):

Jeg foreslår, at lovforslaget henvises til et særligt udvalg på 17 medlemmer og stedfortrædere. Hvis ingen gør indsigelse, betragter jeg det som vedtaget. (*Ophold*). Det er vedtaget.

Da der foreligger indstilling fra grupperne, skal jeg allerede i indeværende møde lade foretage valg af det ovenfor nævnte udvalg.

Til dette valg er anmeldt følgende valggrupper:

en gruppe på 95 medlemmer: Venstre, Dansk Folkeparti, Det Konservative Folkeparti og Følkaflokkurin;

en gruppe på 84 medlemmer: Socialdemokratiet, Det Radikale Venstre, Socialistisk Folkeparti, Enhedslisten, Tjóðveldisflokkurin, Siumut og Inuit Ataqatigiit; de sidste tre partier er fra henholdsvis Færøerne, Grønland og Grønland.

Meddelelse om, hvem der er valgt i henhold til gruppernes indstilling, vil blive optaget i Folketingstidende og på Folketingets hjemmeside.

Den næste sag på dagsordenen var:

9) Første behandling af lovforslag nr. L 3: Forslag til lov om ændring af Danmarks Riges Grundlov. (Vedrørende grundlovens § 2).

Af Niels Helveg Petersen (RV) og Svend Auken (S) m.fl.

(Fremsat 4/10 2005).

Lovforslaget sattes til forhandling.

Tredje næstformand (Helge Adam Møller):

Efter aftale er der 10 minutters taletid for ordførerne.